

MAPA OBJEKTŮ NAVRŽENÝCH K PAMÁTKOVÉ OCHRANĚ

SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM

Výzkumná aktivita:

Realizováno v rámci projektu „Zahradně-architektonická tvorba v období totalitních režimů v letech 1939–1989 na území České republiky“ (DG18P02OVV044)

Předkládající organizace:

Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Valtická 337, 691 44 Lednice

Autoři předkládaného výstupu:

Ing. Roman Zámečník, Ph.D., prof. Ing. Pavel Šimek, Ph.D.

Terénní průzkumy:

Ing. Roman Zámečník, Ph.D., Ing. Ivan Staňa

srpen 2021

Odkaz na uložení výsledku:**Adresa uložení map pro zpracované modelové území:**

- 01 Mapa objektů navržených k památkové ochraně – Prostorová analýza objektu Botanická zahrada a arboretum Mendelovy univerzity v Brně
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana_1.pdf
- 02 Mapa objektů navržených k památkové ochraně – Prostorová analýza objektu Park nemocnice TGM v Hodoníně
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana_2.pdf
- 03 Mapa objektů navržených k památkové ochraně – Prostorová analýza objektu Jižní svah se souborem soch Jana Šimka v Lázních Jeseník
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana_3.pdf
- 04 Mapa objektů navržených k památkové ochraně – Prostorová analýza objektu Zahradně-architektonická úprava části Letenských sadů a svahu pod Letenskými sady v Praze
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana_4.pdf
- 05 Mapa objektů navržených k památkové ochraně – Prostorová analýza objektu Park přátelství v Praze
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana_5.pdf

Adresa uložení příloh k Nmap:

- 01 Návrhy na prohlášení věcí za kulturní památky podle § 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdější právních předpisů
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana-priloha1.pdf
- 02 Prostorová analýza objektů navržených k památkové ochraně – tabulková část
- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana-priloha2.pdf

Popis metod a výsledků:

- https://ubz.zf.mendelu.cz/wcd/w-zf-ubz/projekty/naki-dg18p02ovv044/nmap03-tot-objekty_ochrana/nmap03_objekty_ochrana-popis_metod_a_vysledku.pdf

A. SYNTÉZA KARTOGRAFICKY NEBO PROSTŘEDNICTVÍM GEOGRAFICKÉHO INFORMAČNÍHO SYSTÉMU (GIS) VYJÁDŘENÝCH BODOVÝCH, PLOŠNÝCH, PROSTOROVÝCH A PŘÍPADNĚ I ČASOVÝCH INFORMACÍ (4D) A JEJICH SOUVISLOSTÍ

Materiál a software:

Základním prostředím pro tvorbu výstupů je geografický informační systém ArcGIS 10.4.1 for Desktop od firmy Esri (dále jen ArcGIS). Součástí ArcGIS jsou aplikace ArcMap a ArcCatalog umožňující vytváření, analýzy a tisk map, jejich správu, tvorbu a organizaci. Dále disponuje tento systém sadou nástrojů ArcToolbox pro správu a analýzu geografických dat.

Použitý datový model:

Celý model vychází ze základní stavební jednotky geografického informačního systému tabulky (tzv. shapefile). Pro potřeby této práce jsou využity dva typy tabulek: bodová (point shapefile) a plošná (polygon shapefile).

Všechny použité tabulky používají souřadný systém Jednotné trigonometrické sítě katastrální (S-JTSK) / Krovak East North, kód EPSG 5514.

Podkladovou vrstvu tvoří Topografická mapa České republiky, která byla vytvořena na základě vybraných prvků databáze ZABAGED s použitím mapového klíče Esri Topographic Basemap.

Základními vektorovými vrstvami výsledné mapy je polohopis objektů navržených k památkové ochraně – na ploše mapy je vždy uveden ID objekt, název objektu a místo lokalizace a prostorová analýza pro jednotlivé navržené objekty. V textové části výstupu je uveden detailní popis objektů navržených k památkové ochraně.

Tiskové výstupy všech oblastí jsou na formátu A1.

B. POPIS DOSAŽENÝCH PŮVODNÍCH VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A VÝVOJE ZÍSKANÝCH NA PODKLADĚ VÝZKUMU URČITÉHO ÚZEMÍ, SEZNAM POUŽITÉ SOUVISEJÍCÍ LITERATURY

VÝCHODISKA DOSAŽENÍ PŮVODNÍCH VÝSLEDKŮ V KONTEXTU ŘEŠENÉHO PROJEKTU:

Předmětný soubor map je dílčím výstupem projektu a má úzkou vazbu na další jeho aplikované výstupy. Představuje takto jednak samostatný výstup, ale současně je velmi cenná jeho vazba především na tyto výsledky projektu:

- N_{map}: Mapa identifikovaných a hodnocených objektů
 - silná vazba: základní analýza použitá pro výběr předmětných objektů
- N_{metS}: Metodika poznání vývoje kompozice objektů zahradní architektury analýzou leteckých snímků
 - slabá vazba: terénní průzkumy a jejich interpretace slouží jako etalon k interpretaci leteckých snímků
- R: Webový geografický informační systém městských parků a zahrad
 - silná vazba: spočívá v interpretaci průzkumů v prostředí informačního systému

VÝCHODISKA DOSAŽENÍ PŮVODNÍCH VÝSLEDKŮ V KONTEXTU JIŽ VYDANÝCH METODICKÝCH MATERIÁLŮ:

- N_{met}: OLŠAN, J., KŘESADLOVÁ, L., EHRLICH, M. *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 72 s. Certifikát MK ČR č. 122.
 - silná vazba: nezbytný návod pro identifikaci hodnot památek zahradního umění i hodnot objektů s potencionálními památkovými hodnotami
- N_{met}: EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., OLŠAN, J. *Metodika prostorové analýzy památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 56 s. Certifikát MK ČR č. 123.
 - silná vazba: nezbytný návod pro realizaci prostorové analýzy objektů navržených k památkové ochraně
- N_{met}: OLŠAN, J., ŠNEJD, D., PRINC, M., KŘESADLOVÁ, L., EHRLICH, M., PAVLÁTOVÁ, M. *Metodika pasportizace památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2016, 47 s. Certifikát MK ČR č. 120.
 - slabá vazba: doprovodný návod ke zjištění vstupních údajů nezbytných pro realizaci navazujících specifických kroků

DOSAŽENÉ PŮVODNÍ VÝSLEDKY:

V rámci terénních průzkumů proběhla identifikace objektů in situ, posouzení jejich kompozice ve vztahu k zachování, včetně základního popisu a pořízení pracovní fotodokumentace. Údaje z terénních průzkumů byly zaneseny do specializované databáze, která je výchozím podkladem pro předkládanou N_{map} .

Předmětem základního průzkumu byla identifikace a základní posouzení stavu 253 objektů zeleně (blíže viz N_{map} – Mapa identifikovaných objektů, uplatněno v roce 2020).

Objekty navržené k památkové ochraně:

1) Botanická zahrada a arboretum Mendelovy univerzity v Brně

a) Současný stav objektu:

Rozlehlý areál (13 ha) slouží pro moderní vyučování, pro poznání zákonitostí vývoje a vztahů v přírodě, zejména principů systematických, fyto geografických a ekologických. Pro výukové potřeby vysoké školy byly uzpůsobeny vlastní sbírky, které předpokládají jasné a přehledné uspořádání expozic a exaktní označení exponátů. Z hlediska urbanistického je celek organicky začleněn do systému zelených pásů, které spojují centrum města Brna s okolní krajinou. Ve vhodných místech je využito pohledového sepětí s panoramaty města Brna.

Kompozičně je areál pojat jako městský park s vyhrazenou funkcí. Do základní kompoziční struktury, mající charakter náročné parkové úpravy, jsou začleněny jednotlivé dílčí zahradně-architektonické úpravy, které vytvářejí akcenty celkového řešení.

Z vyhodnocení základních provozních a funkčních vztahů, posouzení a skloubení záměrů s možnostmi realizace a provozu, včetně podřízení charakteru stanoviště a nárokům rostlin, vyplynulo vlastní řešení, jehož základem je osnova komponovaná na způsob dekorativní zahrady či parku. Přitom byla zásadní organizace ploch a prostoru, tzn. utváření terénu, modelace hmot porostů v náležitě prostorové a druhové diverzitě, trasování a vedení nivelet komunikací a správné rozvrstvení zájmových center, přičemž bylo využito všech vhodných a dostupných prvků při respektování biologických i technicko-provozních faktorů, včetně údržby.

Základem veškerých úprav jsou porosty dřevin, jejichž základní struktura je tvořena odolnými, v daném prostředí osvědčenými, taxony. Do této kostry jsou vneseny sbírkové expozice tvořící společně nedílný celek. V prostorech expozic jsou uplatněny prvky architektonické povahy při současném zachování jednoty základního materiálového řešení. Vlastní skupiny exponátů jsou specificky prostorově, funkčně i výtvarně ztvárněny. Do celku byly zasazeny tak, aby jako jednotlivé „šperky“ zdobily celek, aby nerušily, ale spolupodílely se na výsledku celého díla pomocí porostů, terénu, vody a architektonických a výtvarných prvků.

Zahrada je rozdělena do pěti tematických celků (správní budova a učebny, jižní svahy, centrální část, staré arboretum a botanický systém), ve kterých jsou vymezeny

jednotlivé expozice rostlin, prezentující záměrná témata, vztahující se ke skupinám rostlin se shodnými biologickými, botanickými či estetickými vlastnostmi.

Správní budovy a učebny

V nejvyšší části botanické zahrady a arboreta je situována budova s potřebným technickým a provozním zařízením, pěstitelskými a expozičními skleníky s výstavní a společenskou halou. V bezprostředním okolí budovy jsou rozmístěny některé velmi atraktivní expozice: **skleníky** se sbírkami tropických orchidejí a ananasovitých rostlin obsahující zhruba 2000 taxonů orchidejí a 300 taxonů bromelií. Rostliny jsou prezentovány netradičním způsobem – zavěšeny nebo zasunuty do kompozice z drátěných konstrukcí, tvořící jednotný celek se stěnami betonových tvárnic doplněných vrstevnatým kamenivem a **tranšeje**, což jsou záhony zapuštěné pod úroveň terénu, na zimu chráněné krytem. Na tomto k jihu orientovaném stanovišti rostou dřeviny ze středomoří, exotické rostliny Číny, Ameriky, Austrálie a Nového Zélandu.

Jižní svahy

Pro prezentaci teplomilné vegetace je využit jižně orientovaný svah. Tam jsou soustředěny partie s domácí florou a na ně navazují ukázky jiných fytogeografických celků – **Středomoří, Kavkaz, Jihovýchodní Evropa, Severní Amerika, Step jihovýchodní Evropy**. Dále pak **alpinkový skleník** a **terasy**. Terén je modelován do podoby podélných vln, které se opírají o nízké zídky z pohledového betonu. Celek je ponechán přirozenému rozvoji a jen mírně udržován. Poněkud skryta zůstává **sbírka lomikamenů**, oddělená hustými výsadbami a betonovou stěnou. Z této zdi vybíhají svažité, k severu orientované, záhony nesené ocelovými traverzami s betonovým dnem, po němž stéká závlahová voda, a navršenými pěnovcovými kameny. Netradičně řešeným útvarem je také **rokle**, v níž je soustředěna vysokohorská flóra. Je to uměle v terénu vytvořený útvar ve formě jakéhosi příkopu cca 4–5 metrů hlubokého, jehož stěny jsou zpevněny betonovými a kamennými prvky. Základní opěrný a současně i výtvarný prvek je tvořen železobetonovými deskami tvaru písmene L o proměnné výšce i sklonu. Mezi těmito prvky je nasucho uložena kamenná rovnanina ze žulových kvádrů a desek z černé břidlice. Tyto kamenné vrstvy jsou kladeny v různém sklonu, a to s ohledem na požadavky vysázených rostlin a v souladu s nároky estetickými. Celek je doplněn vodním prvem – pramen a stékání po kamenných deskách s jezírkem na dně rokle – a zpřístupněn vstupní branou, nebo je ho možno pozorovat z nadhledu dřevěného ochozu a přemostění. Stěny svahů zpevněné betonovými bloky, zároveň oddělují jednotlivé, geograficky uspořádané skupiny rostlin. Vrstevnaté kameny jsou kladeny horizontálně nebo vertikálně podle požadovaných nároků rostlin na hospodaření s vodou.

Centrální část

Prostor se vyznačuje rozsáhlými plochami trávníku a využívá dálkové pohledy na panorama města Brna. Na nejvyšším místě jsou skupiny odpočívadel, opírajících se o plastické stěny z vápenopískových cihel a pergolami bohatě porostlými pnoucími rostlinami. Celek je doplněn velkými záhony růží, jednoletých i vytrvalých bylin. Volný krajinný ráz je podtržen vodními plochami se stylizovaným potůčkem. Celá tato část objektu má spíše oddychový charakter s expozicemi pojmenovanými **sbírka vrb, vodní kaskáda, duby a skalníky, pergoly a denivky**.

Staré arboretum

Staré arboretum bylo založené v letech 1937–1938 asi na ploše 2 ha pro potřeby výuky lesních inženýrů. Svým rozsahem však nemohlo uspokojit všechny požadavky a proto bylo postupně rozšiřováno. Sběrka je velmi hodnotná a dosud je svými exotickými dřevinami základem arboreta. Partie byla upravena v souvislosti se zakládáním botanické zahrady a arboreta a obohacena např. o zajímavé terénní úpravy se schodištěm, jako součást kamenného svahu, s prameništěm a jezírky. Dominuje mu vyhlídka se šachovnicí v dlažbě. Ve starém arboretu jsou vymezeny tyto specifické expozice: **vždyzelený svah, východoasijské trvalky, původní sbírka dřevin, alpinum, rostliny jižní polokoule, zahrada Vysočiny a meteorologická stanice** s různým vegetačním i minerálním povrchem (pro zjištění průběhu půdních teplot).

Botanický systém

Je situován v nejnižší části areálu. Jedná se o rovinatý až mírně svažité terén. Jsou tam soustředěny ukázky bylin a dřevin důležité pro zemědělskou praxi, či jinak významné v zemědělských provozech. Tento agrobotanický sortiment je umístěn v deseti spirálově členěných plochách tak, že student – pozorovatel – návštěvník plynule prochází po vinuté pěšině do centra tematického celku a přímou spojkou se pak vrací. Součástí těchto partií je též zahrada pro nevidomé a slabozraké. Je koncipována obdobně ve spirále, pouze plocha záhonů s charakteristickými rostlinami a jejich označením (Braillovým písmem i latinkou) je vyvýšená. Typickými expozicemi botanického systému jsou **rostliny léčivé, užitkové, jedovaté, letničky, domácí flóra, traviny, zahrada pro nevidomé, jednoděložné, hvězdicovité, pryskyřníkovité a růže**. Neobvykle pojatou expozicí je **zahrada miniatúr** uspořádaná v soustředných kruzích, tvořící celek uzavřený betonovou stěnou s travertinovými a ryolitovými balvany, po nichž stéká voda a zavlažuje porosty skalních rostlin. Středobod obloukových teras z pohledového betonu tvoří kruhové prameniště, v jehož okolí jsou na ocelových podnožích různé výšky umístěny pěnovcové kameny osázené rostlinami. Dále jsou tam rozmístěny na šterkových plochách kovové kontejnery z CORTENU s miniaturami různých dřevin.

b) Dějinný kontext vzniku objektu:

Myšlenka vybudovat botanickou zahradu při Vysoké škole zemědělské v Brně (dnes Mendelova univerzita v Brně) vznikla v roce 1926. V té době ji tvořila malá plocha poblíž areálu školy o výměře asi 0,5 ha. V návaznosti na tuto zahradu bylo v roce 1938 pro potřeby výuky lesních inženýrů založeno Augustinem Bayerem arboretum. V šedesátých letech 20. století musela původní botanická zahrada v areálu univerzity (Zemědělská 1) ustoupit nové výstavbě. Vystala tedy nutnost založit sbírkovou zahradu novou. V roce 1967 bylo rozhodnuto o vybudování nové botanické zahrady s arboretum. V témže roce byla zpracována studie na celkové řešení objektu se začleněním stávající sbírky dřevin a meteorologické stanice. Studii zpracoval Ústav okrasného zahradnictví zahradnického oboru Vysoké školy zemědělské v Lednici. Vedoucím ústavu byl Bohdan Wágner, autorem řešení tehdejší odborný asistent ústavu Ivar Otruba. Studie byla dále rozpracována do realizační dokumentace prostřednictvím projektové organizace Vysokého učení technického v Brně, vedoucím projektantem byl Ivar Otruba. V roce 1970 bylo vydáno stavební povolení a započala realizace jednotlivých etap. Dodavatelem bylo Sadovnické středisko Státního statku Brno – Kociánka, vedoucím střediska byl Zdeněk Hojač. Při vlastním řešení byla nutná úzká spolupráce se specialisty, pěstiteli jednotlivých skupin rostlin. Nejbližšími

spolupracovníky projektanta byli Antonín Nohel – dendrolog, Josef Holzbecher – odborník na trvalky a Jarmila Matoušková specializovaná na sbírku orchidejí.

Realizace se uskutečnila v letech 1970–1982. V současné době je objekt pečlivě udržován v původní koncepci – s nezbytnou úpravou porostů. Zdokonalena byla partie vodní cesty a bazénů, kde byla vybudována v roce 2015 unikátní sbírka expozice vřesovištních a masožravých rostlin díky iniciativě a pod vedením Tomáše Kolouška.

c) Návrh specifikace kulturně-historických (památkových) hodnot odůvodňujících zařazení objektu mezi objekty navržené k památkové ochraně:

Oproti dosavadním botanickým zahradám se objekt vyznačuje moderním kompozičním pojetím a inovativním materiálovým a technologickým řešením konstrukčních prvků. Zahradně-krajinářské založení objektu v sobě totiž vhodně kombinuje taxonomické (sbírkové) a umělecké hledisko v uspořádání sbírek. Taxonomické hledisko spočívá v tom, že základ uspořádání je podřízen prezentaci systému rostlin. Rostliny jsou sestavovány např. podle geografických celků jejich přirozeného výskytu nebo do ucelených skupin podle jiných hledisek (řády, čeledě, rody, kultivary apod.). Takovéto uspořádání expozic je zpravidla přehledné, ale působí stroze a velmi nepřirozeně, co se vazby rostlin na stanoviště týče. Naopak při využití uměleckého hlediska, je prostor ztvárněn do podoby uměleckého díla. Zahrady a parky jsou komponovány podle zásad zahradní a krajinářské tvorby. Exponáty – rostliny – se v takovém případě sestavují do dekorativních skupin podle estetické působivosti (např. habitus, textura, struktura, barva, kvetení a jejich vzájemné kombinace). Tento typ zahrad a parků působí jako celek atraktivně, ale z hlediska systematického nepřehledně a roztržštěně. Vhodným spojením těchto dvou hledisek (taxonomické a umělecké) je botanická zahrada a arboretum Mendelovy univerzity v Brně jedinečná v celorepublikovém kontextu. Při tomto velmi náročném řešení byla dále velmi vhodně skloubena hlediska vědecká a ekologická s posláním osvětovým a pedagogickým. Výsledné řešení je výborným a následováníhodným dokladem uplatnění kompozičních zásad. Ty mohly být správně aplikovány pouze za předpokladu výborné znalosti sortimentu rostlin, jejich nároků pěstitelských, správného vystižení jejich atraktivity a zajímavosti za současného vhodného začlenění do uměle vytvořeného prostředí, suplující prostředí přirozené. Do tohoto celkového kompozičního řešení jsou vloženy specializované objekty (kompoziční oddělení, vlastní specializované expozice). Jedná se o určité přírodní či přírodě blízké celky v uměle vytvořeném prostředí, charakteristickým specifickými stanovištními a mikroklimatickými podmínkami. Jsou to společenstva velmi nákladná na realizaci a provoz, sloužící ke studiu růstu a vývoje určitých biotopů (ekologických celků) s užitím všech segmentů živé přírody. Na návštěvníka působí velmi sugestivně a poskytují takřka věrohodný zážitek z návštěvy tropů, pouští, velehor, mangrovových pobřeží apod. Jsou tím nejprogresivnějším a současně jedinečným způsobem prezentace prvků přírody.

Celkový výraz kompozice je pojat soudobě, což úzce souviselo s použitými výrazovými prostředky (živými a neživými prvky přírody). Uplatněny byly nejrůznější neživé přírodniny (nerosty) kombinované s novodobými i klasickými materiály, jako jsou sklo, kámen, beton, kov, přičemž tvůrci nepodlehli samoučelnosti či laciným efektům a módnosti. Tím vznikly jedinečné technické a konstrukční prvky sloužící k neotřelé prezentaci rostlinných expozic. Nejvýrazněji jich bylo užito v kompozičních útvarech *rokle*, v *zahradě miniatuur* a ve *sbírce lomikamenů*.

V celé botanické zahradě a arboretu je k vidění na 4000 taxonů orchidejí, 300 tillandsií, 2000 trvalek, 350 velkokvětých kosatců, 500 skalniček a 4000 dřevin.

Dílo nejvýznamnějšího českého zahradního architekta 2. poloviny 20. století a počátku 21. století, prof. Ing. Ivana Otruby, CSc., bylo ve své době ojedinělým a vysoce odborným i duchovním povzbuzením, dokládajícím, že i v obtížných podmínkách vlády totalitního režimu byli talentovaní tvůrci schopni posouvat hranice zahradní umělecké tvorby do nevídaných výšin.

2) Park nemocnice TGM v Hodoníně

a) Současný stav objektu:

Park Nemocnice TGM Hodonín je volně přístupný a slouží k relaxaci a zpříjemnění pobytu pacientů nemocnice, popř. klientům přilehlých lázní, zaměstnancům, ale i ostatním návštěvníkům. Park je charakteristický formální strukturou cest a záhonů vložených do krajinářského rámce s pestrou skladbou dřevin. Hlavní relaxační část parku je situována před jihovýchodním průčelím nemocničních pavilónů a má parterovou úpravu. Parter je členěn formální strukturou mlatových cest s betonovými obrubníky. Příčná kompoziční osa vybíhá z asymetricky řešeného průčelí nemocnice. Osa pokračuje rabatovým květinovým záhonem, který se táhne rovnoběžně podél nezpevněných cest. Příčná osa je zakončena půlkruhovou pergolou s květinovým záhonem v popředí. Pod ocelovou pergolou jsou umístěny zahradní lavice. Podélná kompoziční osa, probíhající rovnoběžně s průčelím, je zvýrazněna stromořadím z *Pinus sylvestris* 'Watereri' a je na obou stranách pohledově ukončena kruhovými výsadbami konifer (*Picea pungens* 'Argentea' po obvodu a *Thuja occidentalis* uprostřed).

Na křížení příčné a podélné osy je situován ústřední motiv parteru – rozměrný, kruhový květinový záhon. Výsadbou letniček je dosaženo pravidelných geometrických obrazců. Zbývající výsadby stromů a keřů jsou řešeny volným způsobem s jistými náznaky symetrie, a to zejména v dotyku pergoly. Skupinové výsadby dřevin se střídají se solitéry. Hlavní hmoty porostů tvoří skupiny stromů – *Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*, *Pinus ponderosa*, *Abies concolor*, *Acer ginnala*, *Sophora japonica* a *Betula pendula*. Z keřů je nejvíce zastoupen *Philadelphus coronarius*, *Forsythia x intermedia*, *Spiraea x vanhouttei* a *Syringa vulgaris*. Od ulice Purkyňova je parter na jihovýchodu odcloněn kompaktnějšími výsadbami dřevin.

Hlavní příjezdová cesta od vrátnice při ulici Purkyňova, je lemována stromořadím z *Acer negundo* s výsadbami *Acer pseudoplatanus* a *Acer saccharinum*.

Před jihozápadním průčelím nemocničních pavilónů je založen formální parter pojatý tvarovanými živými ploty z *Buxus sempervirens*. Při jeho západním okraji je situována busta T. G. Masaryka. Ve středu parteru roste *Sequoiadendron giganteum*. Ve stínu budovy je založen záhon se stálezelenými výsadbami keřů (*Viburnum rhytidophyllum* a *Berberis julianae*).

Hlavní vchod do nemocnice, ze severozápadu, je zdůrazněn výsadbou *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' a *Pinus sylvestris*. Před severním průčelím nemocnice vznikl, díky architektonickému řešení pavilónů, vnitroblok s atriem. V jeho středu je malý formální

bazén s výsadbami trvalek. Ploše dominují vzrostlé dřeviny (*Salix alba*, *Picea abies*, *Thuja orientalis*), doplněné stálezelenými keři (*Ilex aquifolium*, *Berberis julianae*, *Prunus laurocerasus*, *Buxus sempervirens*). Vnitroblok ze severozápadu uzavírá tropický skleník s bohatou sbírkou rostlin. Středový záhon je osázen nejvzácnějším druhem cycasu *Ceratozamia kuesteriana*. Dále tam rostou *Cycas revoluta*, velké rostliny druhu *Cycas rumphii* a ucelená sbírka rodu *Dioon*.

V jihovýchodní části areálu nemocnice je částečně zachován ovocný sad vysazený z *Prunus domestica*.

b) Dějinný kontext vzniku objektu:

Po vzniku samostatné Československé republiky a spolu s rozvojem hodonínského regionu stále rostla potřeba lůžkového zdravotnického zařízení. Řada významných občanů Hodonínska se aktivně zasazovala o vybudování nemocnice. Po mnoha nejrůznějších překážkách, zklamáních a opakovaných odloženích projektu byl po II. světové válce vyhotoven definitivní návrh nemocnice od profesora brněnské techniky Bedřicha Rozehnal a dne 17. listopadu 1946 položen základní kámen nemocnice. Nemocniční areál byl otevřen 1. května 1952. Součástí areálu je také tropický skleník z roku 1953. Zahradní úpravy v okolí nemocničních pavilónů byly realizovány nedlouho po dokončení nemocničních pavilónů podle projektu prof. Bohdana Wagnera. Projektová dokumentace s názvem *Návrh na sadovou úpravu okresní nemocnice Hodonín* byla vypracována 10. listopadu 1952 (nerealizovaný návrh pochází již z 11. března 1947). Zajímavostí je, že projekt byl vytvářen ještě před vlastní dostavbou pavilónů a plány zachycují i stavby, které nakonec nebyly postaveny. Projekt je kompletní, proto je velmi cenný.

V roce 1997 nemocnice získala do názvu zkratku TGM podle prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

c) Návrh specifikace kulturně-historických (památkových) hodnot odůvodňujících zařazení objektu mezi objekty navržené k památkové ochraně:

Park nemocnice TGM je v rámci České republiky zajímavým a ojediněle zachovaným příkladem rané fáze tvorby období socialismu, a to z 50. let 20. století, jehož kulturně-historický význam přesahuje rámec místa a představuje dílo zahradního umění vysokého významu. Kulturně historická hodnota parku je cenná pro současné, jakož i pro budoucí generace obyvatel regionu. Soubor pěstovaných rostlin v parku má vysoký hortikulturální význam. Význam krajinnotvorného působení parku je taktéž vysoký. Vegetační úprava v sobě propojuje typické projevy prvorepublikové zahradní tvorby – pravidelná, parterová úprava vázaná na půdorys nemocničních pavilónů s hojným zastoupením květinových, původně perenových, záhonů s nově nastupujícím přístupem k řešení parkových úprav v obdobných objektech – zjednodušená krajinařská úprava s pestrou skladbou taxonů. V parku se nachází typologicky ojedinělý objekt půlkruhová ocelová pergola a tropický skleník s ojedinělou sbírkou rostlin. Nemocniční park má výrazně zachovalou historickou kompozici, a to jak v oblasti vegetačních prvků (vymezení květinových záhonů, výsadby stromů a keřů), tak také v oblasti prvků technických (trasování a povrchová úprava cest, pergola, květinové nádoby, tropický skleník). K objektu se zachovala kompletní projektová dokumentace včetně podrobných osazovacích plánů z roku 1952. Ta je důležitým

předpokladem pro péči o zachovalou historickou kompozici parku a pro případné rehabilitační zásahy. Park v okolí nemocničních pavilónů byl realizován podle projektu přední osobnosti zahradní a krajinářské tvorby 2. poloviny 20. století, prof. Ing. Bohdana Wagnera, CSc., spoluzakladatele nynější Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Parku je tedy přiznána rovněž historická hodnota v kontextu autora návrhu, významné osobnosti oboru.

3) Jižní svah se souborem soch Jana Šimka v Lázních Jeseník

a) Současný stav objektu:

Objekt, Jižní svah se souborem soch pojmenovaných Cesta života, je situován na jižním svahu v dotyku lázeňských budov. Ze severu a západu ho vymezují souvislé porosty stromů, na východě na něj navazuje balneopark a areál volného času. Na jihu je vymezen ulicí Priessnitzova s nesourodou zástavbou lázeňských budov se sportovištěm.

Sochař Jan Šimek vytvořil Cestu života jako velkou zenovou kontemplativní zahradu, jenž se otevírá a nabízí nám svou cestu kamenných meditací. Člověk, který překročí hranice Jižního svahu se souborem soch, jde cestou mezi deseti zastaveními, jejichž kamenné tvary ho nutí obrátit pohled do svých vlastních vnitřních prostorů, polí, cest, labyrintů, propadání i stoupání. Jde cestou vedenou po tečně osudu, cestou, která ho přesahuje a již je součástí.

První zastavení je klidné, jen travní kryt ustoupil a odkryl kamenné podloží, ukrývající doposud možné tenze a netušené síly.

V **druhém** již vyřezávají na povrch hmoty balvanů. Jejich ostře řezané tvary, chaoticky přírodní i abstraktně vyvážené, se dynamicky popírají i podporují. Z hlubin země se vzpírá něco, co nás děsí i uchvacuje. Nutí nás to jít dál, abychom potkali kámen – příslib, jehož hrany jsou na vrcholu humanizovány nezmatelným tušením těla [**třetí zastavení**].

A znovu se vrací dramatické setkání, protínání ostrých hran. Tady však již kameny hledají spojení, tíhnou k sobě, přitahují se a odpuzují jako fragmenty společného úsilí [**čtvrté zastavení**]. Následující kamenný blok se tlačí vzhůru, proti svahu a na svém „hřbetě“ nese hladký, tvarově zvlněný, šedivě lesklý náznak tělesnosti [**páté zastavení**]. A nad ním stoupající vlna vytváří prohlubeň, na jejich bočních polích se kameny již napřimují [**šesté zastavení**]. A náhle stojí a v jejich tvarech vzdáleně zaznívají strašlivě lidská, láskou prostupovaná i dávno protrpěná gesta, vztahy a vazby těl [**sedmé zastavení**].

Za další vlnou již stoupající cesta proniká do vnitřku kamenného pole a člověk je v pohybu myšlení stržen silou, s níž se z kvádrů derou na povrch lidské tvary. Náznaky rukou se chytají hran a snaží se vyrvat z mlčenlivosti hmoty lidskou podstatu, vědomí bytí v nekonečnu. Děsivá síla musí pohnout klidem kamene, aby jsoucno zranitelným a nepatrným okem lidské duše a rozumu mohlo pohlédnout samo na sebe [**osmé zastavení**].

Cesta najednou uzavírá výhled, jsou vidět pouze vrcholky kamenů, monumentalita svahu však nedovoluje uhnout, táhne člověka vzhůru k poli, na němž kameny ožívají,

dostávají nervní, fragmentární lidské tvary, deroucí se proti vichru nekonečna. V rukou je mohutná síla, ale ve vypjatém náznaku tváře je ohnisko vší vnitřní energie, odhodlání k vzmachům i utrpení. Mystérium bylo završeno, duše pronikla hmotou, vyvěřela z ní a teď se vzpírá. V nesmírné otázce, lásce i bolesti jsou ústa otevřena do hlubokého prostoru nebe a síla rukou se odtlačuje od hmoty země a zároveň se jí drží a váže se s ní. Prosba, volání, extatické propojení s hlubinou nekonečna, tušení tajemství, vzhlížení k nezahlednutelnému horizontu [**deváté zastavení**].

A v Bráně života na temeni svahu se bytí a bytosti zavíjejí do sebe a mimo sebe v zarputilých balvanech těl, aby se vzájemně povznášely k letu křehce postavenému na hranu, vratkému a zranitelnému i silnému, mohutnému a nezadržitelnému [**desáté zastavení**].

Meditace kroku, cesty, kroužení a stoupání vzhůru je završena ale nekončí, člověk se obrací a mezi těly – balvany hledí k vzdálenému obzoru protějších hor a přes ně do propasti nebe a pod ním se celý svah, každé jeho kamenné ohnisko otvírá nebeskému prostoru a je s ním spojeno a propojeno do velké kompozice, jejíž vertikála míří k obzoru nadsmyslnému.

Cesta Jižním svahem je meditací nad nekonečnem mimo nás i v nás, je nahlédnutím k podstatám lidského rodu i hledáním řádu a smyslu našeho jediného, nezaměnitelného a neopakovatelného úseku v nezastavitelném, krutém i láskyplném toku času. Je to cesta sebezpytující naše osudové určení, cesta hledání smyslu života i jediného jednotlivého zdánlivě bezvýznamného gesta, záchvěvu myšlenky či náznaku citu.

Cesta života není uzavřeným artefaktem, je živým místem setkání člověka s člověkem, se sluncem, nekonečným prostorem i s pamětí času. Je místem setkání člověka se sebou samým.

b) Dějinný kontext vzniku objektu:

Realizace objektu, která zahrnovala modelování terénu, budování kamenných cest, tvorbu a instalaci sochařského souboru Cesta života, proběhla v letech 1979 až 1985. „Slavnostní“ otevření se odehrálo v polovině roku 1985 ve velmi skromné atmosféře – setkání několika přátel. Autorem sochařského souboru je brněnský sochař Jan Šimek (*1941). Realizace probíhala ve spolupráci se Zahradní architekturou Želešice při Státním statku v Brně, národní podnik, a podílela se na ní řada dnes uznávaných českých krajinářských architektů, která podnikem prošli.

c) Návrh specifikace kulturně-historických (památkových) hodnot odůvodňujících zařazení objektu mezi objekty navržené k památkové ochraně:

Od nejnižší položené části objektu krystalizují žulové kameny v elementárních tvarech, přecházejí od jednoduchých útvarů do stále složitějších, až lidsky konfigurovaných kompozic. Jejich skladba a tvarový princip je založený na hledání a využití souladu i kontrastu mezi monumentalitou kamene a organickou formou těla. Tímto napětím mezi přírodním tvarem kamene a do něj vtisknutými lidskými tvary je umocněno emocionální působení díla a je násoben účinek vyjádřit nadčasovou vizi jednoty člověka a přírody.

Archaizující, tajemný ráz těchto objektů a celá sochařská kompozice svahu naplňuje místo meditativní atmosférou a proměňuje je v putovní místo novodobého kultu přírody – hor, kamenů, slunce, vody i větru, s níž se sjednocuje v neustálých proměnách. Celá sochařská kompozice do sebe integruje a umocňuje charakter a prvky okolní krajiny, do níž se otevírá, odhaluje její charakter i její hlubší mytický rozměr.

V kontextu českého sochařství se Šimkova jesenická realizace řadí do té linie tvorby odhalující cestou niterné meditace i citové exprese hlubší významové sepětí člověka s univerzem přírody. Podstatným vývojovým přínosem je úsilí o novou koncepci sochařského díla, přímou prací s přírodou, s živly země, uplatněním charakteristických přírodních tvarů i některých celkových rysů okolní krajiny v kontextu díla, jež je nově interpretuje a odkrývá její vnitřní významy.

Touto novou syntézou, její koncepcí a výsledným vyzněním se autor díla osobitým a výrazným způsobem zařadil do současných světových uměleckých tendencí. Dílo je řazeno mezi nejvýznamnější české příklady land artu.

Koncepce díla vychází rovněž z jeho praktické užitečnosti jako přírodního solária, navozujícího bezprostřední kontakt člověka s přírodou, který zaujímá v léčebné metodě tamních lázní důležité místo. Poselství sochařského díla odrážející myšlenkové dění své doby se tak stýká s myšlenkovým odkazem zakladatele jesenických lázní V. Priessnitze.

4) Zahradně-architektonická úprava části Letenských sadů a svahu pod Letenskými sady v Praze

a) Současný stav objektu:

K prohlášení za kulturní památku se navrhuje novodobější zahradně-architektonická úprava projektovaná Bohumilem Kavkou, jež byla vložena do staršího parku založeného podle projektu Františka Thomayera.

Navrhovaný objekt zahrnuje monumentální piedestal někdejšího Stalinova pomníku, na nějž navazují vyhlídkové terasy se schodišti s vyhlídkami, cestní síť a velkorysé parkové úpravy planiny a poměrně prudkého svahu (30 až 40 stupňů), klesajícího pod ním k řece Vltavě a Čechovu mostu. Svah je orientován k jihovýchodu. Na jihovýchodu ho vymezuje nábřeží Edvarda Beneše, na severu, východě a západě je navržená hranice vedena po parkových cestách tak, aby v sobě navrhovaný objekt pojímal všechny rozhodné kompoziční prvky nezbytné k vyjádření jeho kulturně-historických hodnot.

Piedestal je řešen symetricky na půdorysu lichoběžníku a je položen na hraně svahu prudce klesajícího k Čechovu mostu. Rozsáhlá dlážděná plocha na jeho vrcholu (první dílo v bohaté kariéře architekta Pavla Kupky, autora významných obnov kulturních památek, např. Nostického paláce, a národních kulturních památek, např. Rudolfiny) je ze severozápadu, severovýchodu a jihu západu vymezena záhony s výsadbou převážně půdopokryvných konifer. Záhony jsou přerušeny několika schodišti klesajícími do níže položených úrovní piedestalu. Tam jsou symetricky, rovněž ze tří stran piedestalu, rozmístěny vyvýšené čtvercové záhony. Strana orientovaná k jihovýchodu je ve středu druhotně osazena kinetickým sochařským objektem

Pražský metronom od Vratislava Nováka z roku 1991. V rozích jsou symetricky umístěny nádoby pro věčný oheň. Na severovýchodě navazuje na piedestal pravidelná úprava se dvěma rozměrnými vyvýšenými záhony. Po jejich obvodě je vymezena široká dlážděná cesta s nikami se zahradními kamennými lavicemi. Dvojice lavic je po stranách zdůrazněna rozměrnými květinovými nádobami. Tato parterová úprava je s centrální částí piedestalu propojena hlavní středovou cestou se schodištěm a dvěma postranními schodišti s cestami, které vybíhají hluboko do parku. Další schodiště z piedestalu klesají směrem k severovýchodu a k jihozápadu. Na ně navazují široké parkové cesty, které jsou rozšířeny o odpočívadla s kamennými lavicemi. Uprostřed každého rozšíření je vymezen jeden elipsový záhon osázený po obvodu zimostřezovým plůtkem. Cesty vedené rovnoběžně s piedestalem podél jeho jihozápadní a severovýchodní strany jsou vydlážděny velkoformátovou žulovou dlažbou ve vzoru připomínajícím tzv. bruselský styl, který se však rozšířil až v 60. letech 20. století. Na křížení cest jsou rozšířeny. Místo rozšíření je symetricky doplněno velkými vlajkovými stožáry.

Okolí piedestalu je osazeno zejména introdukovanými borovicemi (*Pinus nigra austriaca* a *Pinus jeffreyi*) a lípami (*Tilia argentea*), z konifer dále stříbrný smrk *Picea pungens*, douglaska *Pseudotsuga menziesii* 'Glauca', stříbrná jedle *Abies concolor*, dále tisy a jalovce *Taxus baccata*, *Juniperus chinensis* 'Hetzii', *Juniperus sabina*, z listnáčů dále severoamerický dub *Quercus rubra* a lípa americká *Tilia americana*.

Svah pod piedestalem obrácený k jihovýchodu je překonán symetrickými schodišti se zárubní zdi. Pod piedestalem je na terase vytvořeno větší shromaždiště. Od něj směřují další symetrická schodiště k jihovýchodu a k jihozápadu. V odpočívadlech se lomí a dále vedou k jihozápadu a k jihovýchodu. Tím svah elipsovitě uzavírají. Východní rameno schodiště je komponováno tak, že se před jeho segmenty postupně otevírají vedutové pohledy na Prahu: Staré město, Vltava s Karlovým a dalšími mosty a Malá Strana s dominantou kostela sv. Mikuláše. V místě setkání obou schodišť je vytvořeno rozměrné odpočívadlo s kamennými lavicemi. Od něj pokračuje dolů již jen jedno monumentální schodiště osově navazující na Čechův most. Svah je bohatě osazen pestrou skladbou listnatých stromů a keřů.

Všechna schodiště, terasy a navazující zpevněné plochy jsou postaveny z dekorativních kamenů (žula, syenit) a jsou precizně řemeslnicky zpracovány s různou povrchovou úpravou od leštění, přes broušení a řezání až po pekování.

b) Dějinný kontext vzniku objektu:

Myšlenka postavit v Praze pomník Josifa Vissarionoviče Stalina se objevila záhy po skončení druhé světové války. Zpočátku to vypadalo, že socha bude součástí dejvického Vítězného náměstí. Četné zastánce ale měly i další zvažované lokality jako Letenská pláň, nábřeží mezi Národním divadlem a Karlovým mostem nebo prostor u Wilsonova nádraží. Zvláštní komise dala přednost Letné, konkrétně místu poblíž Hanavského pavilonu. Nakonec ale padlo rozhodnutí postavit pomník o trochu východněji, přímo proti Čechovu mostu v ose Pařížské ulice a místě, kde byla za První republiky projektována budova parlamentu.

Podoba monumentu vzešla z výtvarné soutěže, vypsané v dubnu 1949. Z více než pěti desítek došlých návrhů vybrala porota k realizaci studii architekta Jiřího Štursy, jeho ženy Vlasty a sochaře Otakara Švece.

Veřejné soutěži podléhala také velkorysá úprava okolí, která je předmětem tohoto návrhu. Z doposud nashromážděných informací plyne, že veřejné soutěže na úpravu okolí Stalinova pomníku se zúčastnili Bohdan Wagner, Ladislav Šustáček a Bohumil Kavka, podle jehož návrhu byly vegetační úpravy realizovány záhy po dokončení vlastního pomníku.

Na základní kámen budoucího pomníku poklepal předseda vlády Antonín Zápotocký 22. prosince 1949. Stavební práce na tehdy největším skupinovém sousoší v Evropě ale započaly až v únoru 1952. Toto zpoždění způsobilo, že se Stalin dokončení své sochy nedožil (zemřel v březnu 1953).

Práce na vlastním pomníku skončily na podzim 1954. Následně byly zahájeny náročné zahradní práce počítající s úpravou terénu a výstavbou monumentálních schodišť a teras, včetně výsadby vzrostlých stromů vysokých až 10 m. V pondělí 22. listopadu 1954 proběhla v Úřadu předsednictva vlády porada řešící zejména tento problém. O pomoc byli již dříve požádáni odborníci z Československé akademie zemědělských věd. Do data porady bylo v okolí pomníku vysazeno 105 větších a 250 menších jehličnanů (z více než dvou tisíc plánovaných), další tisíce rostlin nejrůznějšího druhu ještě čekaly v zásobních zahradách. Místo bylo následně postupně osazováno jak listnatými stromy, z nichž 477 bylo plně vzrostlých a 300 měřilo méně než 3 m, tak konifery, z nichž 297 mělo do 10 m a 296 bylo nižších než 1,5 m. Dále tam bylo vysazeno 7304 okrasných keřů a 4300 květin. Ve velkorysých úpravách, jež zahrnovaly i přečerpávací stanice s fontánami, se společně s dalším rozšiřováním parku pokračovalo až do roku 1956.¹ Dle příslušného přejímacího protokolu byla k 30. 11. 1955 zadrnována plocha 22 602,97 m², oseta plocha 40 529 m². Vysazování, resp. přesazování stromů provádělo Zahradnictví komunálního podniku hl. města Prahy. Obří kamenná socha sovětského vůdce Stalina měla podle představ svých objednavatelů shlížet z pražské Letenské pláně na věčné časy. Nedlouho po slavnostním odhalení pomníku 1. května 1955 se však nad Stalinovým odkazem začala stahovat mračna, a to v souvislosti s proslulou řečí v Nikity S. Chruščova, v níž zkritizoval kult Stalinovy osobnosti. Českoslovenští komunisté dlouho váhali, jak na nový kurs zareagovat. K rozhodnutí odstranit Stalinovu sochu z Letné došli teprve v roce 1961. Návrh dílo postupně rozebrat byl pro svoji náročnost zamítnut, a tak byla socha na podzim 1962 natřikrát odstřelena.

c) Návrh specifikace kulturně-historických (památkových) hodnot odůvodňujících zařazení objektu mezi objekty navržené k památkové ochraně:

Dekoratивní, pravidelné zahradní úpravy nacházely uplatnění zejména při úpravách okolí pomníků, památníků a hřbitovů. Nejmonumentálnější úpravou tohoto typu je okolí odstraněného Stalinova pomníku v Praze. Výsadby nebyly spolu s pomníkem odstraněny a jsou z krajinářského a uměleckořemeslného hlediska pozoruhodným dílem ojedinělé kvality z 50. let 20. století. Kombinace různých použitých hornin a způsobů jejich opracování nemá z té doby u nás nikde obdoby. Je to stále úctyhodné dílo, jak v charakteru a kompozici výsadeb, tak v kamenických pracích. Mistrné trasování východního schodiště navazuje na tradici zahrad pod Pražským hradem,

¹ Státní ústřední archiv v Praze, odd. ÚV KSČ, fond 230/100, 1950–1952, Stavba pomníku gen. J. V. Stalina na Letné, s. 5–7.

jejichž programem byl obdiv krás Prahy. Při sestupu se před návštěvníkem otevírají pohledy na Staré Město, Vltavu a Malou Stranu, a to z nezvyklé perspektivy.

Parkové úpravy v okolí někdejšího pomníku J. V. Stalina kontrastně dotvořily starší úpravu od Františka Thomayera. Zatímco ve starším parku jsou konifery ojedinělými solitéry, v těchto výsadbách představují majoritní složku. S ohledem na stanoviště zvolil autor dřeviny, které tamní podmínky snesou. Jde většinou o dřeviny introdukované ze Severní Ameriky. Autor vzpomínal, jak jeho projekt posuzoval Ústřední výbor KSČ. Když tam členové výboru viděli, že většina výsadeb pochází z území imperialistických USA, vyslovili přání, aby byly nahrazeny „sovětskými“ dřevinami. Autor na projektu přepsal názvy dřevin, místo borovice rakouské borovici krymskou, místo lípy americké lípu sibiřskou atd. a Ústřední výbor KSČ byl spokojen. To, že na místě byly vysázeny dřeviny s původními názvy, nebyli členové Ústředního výboru KSČ s to zkontrolovat. Navrhovaný objekt je tak také dokladem způsobu života a jeho atmosféry v 50. letech 20. století.

Při výsadbách byly uplatněny progresivní a velmi nákladné metody zakládání vegetačních prvků, jež se následně staly „standardem“ až dlouho po roce 1989. Šlo zejména o výsadby stovek vzrostlých stromů. Místo bylo totiž postupně osazováno jak listnatými stromy, z nichž 477 bylo plně vzrostlých a 300 měřilo méně než 3 m, tak koniferami, z nichž 297 měřilo do 10 m a 296 bylo nižších než 1,5 m. Dále tam bylo vysazeno na 7304 okrasných keřů a 4300 kusů květin. Výsadby byly realizovány podle návrhu doc. Dr. Ing. Bohumila Kavky.

Promyšlená kompozice využívající vysoké koncentrace správně vybraných a uplatněných konifer v kombinaci s jedinečným uměleckořemeslným zpracováním dekoračního kamene vytváří dílo, jež u nás nemá obdoby a je dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti a projevem tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti.

5) Park přátelství v Praze

a) Současný stav objektu:

Objekt podélně orientovaný od severozápadu k jihovýchodu vymezují ulice Vysočanská, Jiřetínská a Jablonecká.

Cílem řešení bylo výrazně odlišit budoucí park od konvenční sídlištní zeleně v okolí, vytvořit protihlukovou bariéru modelací terénu u ulice Vysočanská a oživit suchou „step“ pražského severu vodním živlem – soustavou vzájemně propojených geometrických bazénů s kaskádami a recirkulací vody. Autora návrhu – doc. Dr. Ing. arch. Otakara Kuču – vzdáleně inspirovaly fantastické vize G. B. Piranasiho, krajinářské studie Reptonovy a Nashovy (odtud analogie: Park přátelství dle klasicistních chrámů a pavilónů přátelství) a utopická architektura Bruno Tauta. Autor záměrně pracoval se silným kontrastem mezi výsadbami ve volném krajinářském duchu s přísně stereometrickým lomením betonových břehů vodní soustavy.

Ústředním motivem kompozice parku je vodní systém jedenácti propojených bazénů včetně bazénu v rondelu s proměnnou výškou hladiny, různým výškovým převýšením a nestejnou šířkou odtokových přeпадů s časovaným chodem recirkulačních čerpadel

s úrovní hladiny co nejvýše při okraji. Bazény jsou postaveny z monolitického prefabrikovaného betonu. Bazén s lipovým rondelem je vydlážděn žulovými kostkami. Přes propojovací kanály jsou vedeny mostky, případně nášlapné betonové přechody. Výškově odstupňovaný vodní systém je obohacen několika přepady a také vodní kaskádou. Pobytové trávníky přiléhají těsně k okraji vodních prvků, jen místy jsou břehy doplněny výsadbami vrb, případně sporadickou bylinnou litorální vegetací. Největší z bazénů v sobě pojímá ostrov s výsadbou rondelu z lip. Ostrov je přístupný několika přechody. Na počátku vodní soustavy v severozápadní části parku je bazén obohacen vydatným vodním stříkem, v bazénu je umístěno několik solitérních balvanů. Nedaleko od něj je umístěna bronzová socha Jiřího Wolkera od Miloslava Šonky z roku 1984.

Převážně rovinný terén, mírně klesající terén od severozápadu k jihovýchodu, je mírně modelován ve vazbě na vodní systém a cestní síť. V parku je vymezeno několik rozlehlých rekreačních luk s pobytovými trávníky, hřiště pro volnočasové aktivity, rozárium s petanquem a drobný amfiteátr vhodný pro pořádání menších kulturních akcí. Nad nejnižší položený bazén v jihovýchodní části parku vystupuje zahradní restaurace s terasou, v jejím okolí jsou pobytová dřevěná mola. V jihozápadní části parku je vymezen výběh pro psy.

Podél ulice Vysočanská je založen souvislý porost keřů na zemním protihlukovém valu. Doplnují ho liniové výsadby stromů.

Výsadby v parku jsou řešeny volným způsobem s převahou listnatých dřevin. Rozvolněné skupiny přecházejí do volných luk se solitérními stromy a keři. Občas jsou použity skupiny černých borovic (*Pinus nigra*). V rozáriu je použit tvarovaný živý plot z habru (*Carpinus betulus*). Mezi dřevinami převládají lípy malolisté (*Tilia cordata*), duby zimní (*Quercus petraea*), duby letní (*Q. robur*) i duby červené (*Q. rubra*), jírovce maďaly (*Aesculus hippocastanum*), javory mléče (*Acer platanoides*), habry obecné (*Carpinus betulus*) a jeřáby (*Sorbus sp.*), z méně častých pak dřezovce trojtrnné (*Gleditsia triacanthos*).

V kompozici parku se uplatňují homogenní bloky okolních bytových domů sídliště Prosek.

b) Dějinný kontext vzniku objektu:

Architektonická soutěž na park (původně 23 ha) proběhla v roce 1968. První cenu získal návrh doc. Dr. Ing. arch. Otakara Kuči. V roce 1974 zadal podnik Sady, lesy, zahradnictví hl. m. Otakaru Kučovi úvodní a v roce 1975 prováděcí projekt na Park přátelství o rozloze 8 ha. Technický projekt vodní soustavy s recirkulací vody řešil Hydroprojekt Praha. Park byl slavnostně otevřen 23. 6. 1983.

Po roce 2000 již nebyl vodní systém v provozu a v roce 2005 došlo v pásu kolem ulice Vysočanská k zahájení stavby hloubené trasy metra mezi stanicemi Střížkov a Prosek. Na třetině parku bylo tehdy vykáceno 110 čtyřicetiletých lip a dubů. Záhy poté uzavřel Metroprojekt s Otakarem Kučou smlouvu na projekt obnovy zničené části parku a také mu následně zadal zpracování studie na obnovu celého parku.

Na zlikvidované třetině parku byly založeny mlatové cesty, schodiště a nástupní prostor u zastávky městské hromadné dopravy byly vydlážděny vápencovou mozaikou. V plném rozsahu byly obnoveny výsadby na protihlukovém valu aj. Prováděcí projekt obnovy celého parku zpracoval Ateliér 05 ve složení Ing. Aleš Steiner, Ing. Pavlína Malíková a Ing. Martina Vlnasová. Obnovu vodní soustavy navrhl Ing. Luboš Káně a Ing. Josef Kubát z Ateliéru DEK, strojovnu recirkulace vody Ing. Milan Vodička. Realizaci výsadeb v pásu po výstavbě metra zajišťoval podnik Rekultivace Most, ve zbývajících částech parku firma Gabriel. Obnovu bazénů firma Navatyp, komunikace a náročnou výdlažbu prstencového bazénu prováděla firma BEB.

c) Návrh specifikace kulturně-historických (památkových) hodnot odůvodňujících zařazení objektu mezi objekty navržené k památkové ochraně:

Idea městského obvodního parku vděčí za svůj zrod Pražskému jaru 1968, kdy také československá krajinářská architektura oscilovala na vrcholu. Park přátelství je hodnotný jedinečným a nadčasovým architektonickým řešením v čele s dominantou lámavých křivek systému geometrických bazénů s kaskádami.

V dějinách českého výtvarného umění (VI. díl, 1958–2000) je dílo hodnoceno jako vynikající řešení městského parku a jeho ostrov, rondel s vodním prstencem, jako téměř landartovský prvek.

Park byl mezi léty 2008–2009 citlivě obnoven. Je tak současně ukázkovým příkladem přístupu k obnovám zahradně architektonických děl 70. a 80. let 20. století. Původní vzhled parku, vzešlý z idejí 60. let, se podařilo pietně rehabilitovat, současně se tím projektující obnovu zasloužil o nové doplňující prvky (komorní amfiteátr, dřevěná mola, dvě dětská hřiště, odpočinkové čtverce v jihovýchodní části parku), které se harmonicky začlenily do celku, aniž by ohrozily dochované kulturně-historické hodnoty parku. Mezi ně patří historický půdorys parku a jeho reliéf, rostlinná hmota: dřeviny, jejich objem, barevnost, rozmístění, vzájemné poměry, stavební a dekorativní prvky, tekoucí i stojaté vody s příslušným zrcadlením (vodní systém vzájemně propojených 11 bazénů s kaskádami o délce 450 m).

Dílo předního krajinářského architekta 2. poloviny 20. století, doc. Dr. Ing. arch. Otakara Kuči, bylo ve své době ojedinělým a nadčasovým řešením dokládající, že i v obtížných podmínkách vlády totalitního režimu byli talentovaní tvůrci schopni posouvat hranice zahradní umělecké tvorby do nevídaných výšin.

ZÁVĚR:

Vybraný soubor objektů je z hlediska uchování národní kulturní identity nebývale hodnotným vzorkem tehdejší zahradní a krajinářské architektury, který je nezbytné zachovat pro příští generace, a to bez ohledu na politické zřízení, společenské priority, či jiné ekologické nebo ekonomické tlaky. V právním prostředí ČR je možné tuto jejich zvýšenou ochranu, s cílem uchování jejich kompozice, zajistit výhradně prostřednictvím zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších právních předpisů (§ 3 Prohlašování věcí za kulturní památky), protože podle § 2, odst. 1 citovaného zákona:

„Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České republiky nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory,

- a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické,*
- b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.“*

Z doposud uplatněných a právě předkládaných výsledků řešeného výzkumného projektu plyne, že navržený, výše uvedený, soubor objektů k památkové ochraně představuje významný doklad historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti, jde o projev tvůrčích schopností práce člověka z oblasti zahradní a krajinářské architektury pro jejich hodnoty historické, umělecké i vědecké, proto je navrhován k památkové ochraně prostřednictvím prohlášení věci za kulturní památku dle § 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších právních předpisů.

C. POPIS METODY/METOD, JAK BYLY INFORMACE (ÚDAJE) ZÍSKÁNY A INTERPRETOVÁNY A V ČEM SPOČÍVÁ JEJICH SYNTÉZA – INTERPRETACE PŘÍSLUŠNÝMI VÝZKUMNÝMI METODAMI

1) TERÉNNÍ PRŮZKUM OBJEKTŮ

1a) Základní terénní průzkum

Terénní průzkumy představují samostatný soubor činností, jejichž cílem je získat potřebné informace na základě skutečností zjištěných in situ. V případě předmětné analýzy prostorové struktury představují základní metodický krok.

Vlastnímu terénnímu mapování objektů předcházelo vytipování objektů v jednotlivých krajích ČR, a to prostřednictvím místních regionálních znalců z řad památkářů, zahradních architektů a pamětníků s cílem vybrat takové objekty, které svou mírou zachování vhodně charakterizují dobu svého vzniku.

Rozsah studovaného území a množství potencionálně mapovaných objektů si může, v odůvodněných případech, vynutit realizaci dalších kroků před zahájením fyzických průzkumů. Mezi ně je možné zařadit např.:

- diferenciaci území podle zájmových objektů – funkčních typů zeleně (např. park, zeleň bytových souborů, zeleň sportovních areálů aj.) nebo okruhů (např. pouze historické zahrady nebo pouze tvorba 60. let 20. stol.),
- rozdělení území podle krajů a okresů (Jihomoravský kraj, okres Hodonín),
- rozdělení mapovaných objektů podle autorského původu (Ivar Otruba, Otakar Kuča).

Rozdělení zájmového území podle některého z uvedených kritérií nebo za využití kombinace různých kritérií (autor a lokalita) výrazně zefektivní vlastní proces terénního průzkumu.

Interpretace neboli výklad stavu a významu objektu a klasifikace neboli hodnocení současného stavu mapovaných objektů bylo provedeno prostřednictvím terénního průzkumu konkrétních objektů.

K nejzákladnějším technikám sběru dat o studovaném objektu patří metoda pozorování, která je zásadní pro terénní průzkum zahradně-architektonických děl. Při terénním průzkumu se uplatňuje metrologická metoda využívající měření. Při ní je mezi pozorovatele a pozorovaný předmět vsunuta pomocná aparatura – základní stupnice hodnocení objektů in situ – viz pětibodová stupnice, která je součástí níže uvedené tabulky, která pozorování mění ve zjišťování aktuálního stavu zahradně-architektonických objektů.

Při terénním průzkumu je pozornost zaměřována na celkovou čitelnost historické kompozice – vzájemné odlišení původní kompozice od pozdějších dosadeb a dostaveb, na určení míry zachování jednotlivých prvků kompozice (technické, výtvarné, ostatní vegetační), včetně jejich druhového a materiálového složení a způsobu jejich použití v objektu. Pro základní hodnocení každého mapovaného objektu zahradně-architektonické tvorby je využíváno pětibodové stupnice.

ID objektu:	Název objektu:
Zpracoval:	Současná adresa:
Autor návrhu:	GPS souřadnice s identifikací místa:
Základní posouzení objektu: <ul style="list-style-type: none"> ☐ 1 – objekt plně zachovaný, popř. autenticky obnovený (objekt plně zachovaný (zcela čitelná původní dispozice, většina technických a vegetačních prvků), popř. autenticky obnovený) ☐ 2 – původní dispozice čitelná (objekt částečně zachovaný (původní dispozice čitelná, zachována většina technických a vegetačních prvků) ☐ 3 – dochované pouze jednotlivé prvky (technické či vegetační) (původní dispozice není čitelná, zachovány pouze fragmenty technických či vegetačních prvků) ☐ 4 – původní funkce zachovaná (např. zahrada) ☐ 5 – jiná funkce objektu 	
Slovní popis objektu:	
Současná funkce:	
Kontakty, domluva o spolupráci:	
Fotodokumentace aktuálního stavu s komentářem: (pojmenování fotografií: " <i>ID objektu</i> "-fs-" <i>autor fotografie</i> "-" <i>pořadové číslo fotografie</i> ".jpg, např. 123-fs-kut-1.jpg	

Pracovní formulář určený k záznamu zjištěných skutečností při realizaci základního terénního průzkumu.

Při terénním průzkumu objektů měli řešitelé v terénu k dispozici pracovní formulář pro popis objektu (viz níže). Údaje zaznamenané do těchto formulářů byly následně přepsány do databáze hodnocených objektů (excelová tabulka). Ta sestává z listů DB (hlavní datová báze), Legenda (pomocný list s legendou pro základní posouzení objektu) a Fotodokumentace (seznam fotodokumentace pořízené v rámci terénního šetření, včetně popisu – slouží např. k fulltextovému vyhledávání v popisech fotografií). Strukturu databáze hodnocených objektů znázorňuje tabulka uvedená níže.²

Parametr	Popis parametru
Etapa	Označení etapy terénního šetření (např. uvedením roku – 2018, 2019...).
Stav zpracování	Uvedení hodnoty, např. <i>základní terénní průzkum</i> .
ID objektu	Číslo přidělené jednotlivému objektu.
Název objektu	Doslovný přepis dostupného názvu objektu, popř. upraveno dle zpracovatele.
Zpracovatel	Příjmení zpracovatele, který objekt terénně mapoval.
Autor návrhu	Autor návrhu objektu, pokud je znám.

² ZÁMEČNÍK, Roman, Pavel VAIDA a Tatiana KUŤKOVÁ. *Metodika k zajištění a ochraně dalších zahradně-architektonických děl, která nezachytí záběr projektu*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-490-2.

Ulice, číslo	Současná adresa (popř. včetně PSČ).
Místo	Současná adresa.
Zeměpisná šířka	GPS souřadnice s identifikací místa (ve formátu X°Y'Z" N, např. 48°48'10" N).
Zeměpisná délka	GPS souřadnice s identifikací místa (ve formátu X°Y'Z" E, např. 16°48'14" E).
Funkční typ objektu	Funkční typ zeleně daného objektu.
Základní posouzení objektu (1-5)	Číselné zhodnocení objektu na stupnici 1–5 (viz tabulka č. 1).
Slovní popis objektu	Slouží k popisu stavu objektu dle zpracovatele.
Fotodokumentace aktuálního stavu s komentářem	Slouží k pojmenování fotografií dle jednotné syntaxe: <i>název_souboru – popis fotografie</i> (kde <i>název souboru</i> = „ID objektu“-fs-„autor fotografie“-„pořadové číslo fotografie“.jpg, např. 162-fs-ott-1.jpg)
Doporučení pro realizaci další průzkumů (ANO/NE)	Doporučení zpracovatele pro realizaci navazujících průzkumů v dalších etapách řešení projektu.

Struktura databáze hodnocených objektů.

Specifickými údaji uvedenými v databázi hodnocených objektů³ patří ID objektu, což je identifikační číslo objektu (identifikátor) přidělené jednotlivému objektu, které je jedinečné. K jednotlivému objektu s jedinečným ID může existovat jeden nebo i několik výkresů historické plánové dokumentace. Naopak, tentýž objekt nemůže mít přiřazený různé identifikátory. Nastavením filtru na příslušné ID objektu, pod kterým je objekt v katalogu plánové dokumentace veden,⁴ umožní v katalogu dohledat všechny výkresy k danému objektu (minimálně jeden až několik).

Funkční typ objektu (funkční typ zeleně) je oborový termín používaný pro upřesnění hlavní funkce základní plochy zeleně. Hlavní funkce je označení převládajících procesů a jevů, které souvisí s využíváním základní plochy zeleně.⁵

Funkční typy zeleně jsou děleny do dvou základních skupin. Plochy, na nichž zeleň plní hlavní funkci, tj. plochy, u kterých je většina rozhodujících funkcí vázána na vlastní zeleň. Druhou skupinou jsou plochy, na nichž zeleň plní funkci doplňkovou (doprovodnou), tj. takové plochy, na nichž dominuje funkce zastavitelných území (bydlení, vybavenost, doprava) a vegetační prvky tuto funkci doprovází nebo doplňují. Mezi základní funkční typy zeleně patří: park, parkově upravená plocha, rekreační zeleň, nábřeží, hřbitovy, ochranná zeleň, stabilizační vegetace svahů, zeleň obytných souborů, zeleň občanské vybavenosti, zeleň školních a kulturních zařízení, rodinné

³ Soubor dat ve formě excelové tabulky, ve které každý záznam (řádek) představuje informaci o objektu, který byl studován v rámci terénního průzkumu. Součástí tohoto záznamu je např. název objektu, současná adresa, zeměpisné souřadnice, informace o funkčním typu objektu, základní posouzení, slovní popis, fotodokumentace k objektu apod.

⁴ Soubor dat a informací o plánové dokumentaci ve formě excelové tabulky. Jednotlivý kus plánové dokumentace představuje jeden řádek katalogu. Katalog obsahuje všechna dostupná data, která se dala z příslušné plánové dokumentace vyčíst (např. autor a název plánu, rok zpracování plánu, místo určení apod.).

⁵ ŠIMEK, Pavel, Východiska pro posuzování úrovně údržby zeleně v systémech zeleně sídel. *Acta horticulturae et regioteurae*. 2010a, vol. 13, iss. Mimoriadne - Special, s. 42–46.

zahrady, zeleň sportovních areálů, zeleň dopravních staveb, zeleň vodotečí, zeleň zdravotnických zařízení a ostatní.⁶

Pro potřeby mapování objektů z let 1939–1989 byl výčet rozšířen o takové funkční typy, které jsou příznačné právě pro toto mapované období – zeleň pietních míst a náměstí.

Ke každému mapovanému objektu je na úložišti dat, které vede výzkumné pracoviště (Ústav biotechniky zeleně, ZF MENDELU), založena složka s názvem ID X, kde X je ID objektu, do níž je ukládána pořízená fotodokumentace k objektu, případně jiné grafické materiály, které byly v průběhu průzkumu pořízeny (získány např. od správce, pamětníků). List Fotodokumentace v databázi hodnocených objektů má de facto povahu seznamu všech fotografií ke všem objektům, pořízených během terénních průzkumů jednotlivými zpracovateli.

Specializovaná databáze umožňuje filtrování dle ID objektu (tj. např. zobrazit všechny fotografie k danému objektu) či autorů dle historické plánové dokumentace a vyhledávat v popisech fotografií (proto je důležité, aby byl popis dostatečně výstižný). Například lze vyhledat fotografie objektů od konkrétního autora, v jejichž popisu se vyskytuje výraz „altán“.

1b) Rozšířený terénní průzkum – pasport objektů

Pasport zeleně patří mezi základní oborové nástroje pro výkon správy zeleně. Z hlediska územního plánování je možno chápat pasport zeleně jako územně plánovací podklad ze skupiny územně-technických podkladů. Tento metodický postup pasportizace vychází z analýzy a klasifikace hmotné struktury památek zahradního umění. Pasport památky zahradního umění je podrobný evidenční dokument (evidence ploch – parcel v řešeném území, struktura nemovitého majetku, majetkové vztahy) a současně obsahuje i vybraná popisná data. Datový model pasportu, kombinující evidenční a popisný přístup, byl zvolen, protože samotná evidenční data bez údajů o stavu prvků jsou v praxi málo využitelná.⁷

Principy:

Tento metodický postup (pasportizace) má zajistit předpoklady pro základní inventarizaci prvků a získání dalších (převážně popisných) údajů, které jsou podstatné a které usnadní tvorbu dalších nadstavbových dokumentů a koncepcí, směřujících k dlouhodobé udržitelnosti objektu. Pasportizace, jdoucí až do podrobnosti jednotlivých prvků včetně zjištění jejich fyzického stavu, je základnou pyramidou, jejímiž dalšími stupni jsou potřebné průzkumy, podrobná dokumentace, odborné analýzy a interpretace objektu.

- Cílem pasportu objektu je zdokumentovat existenci všech skladebných prvků – vegetačních prvků, technických prvků a doplňků.

⁶ ŠTENCEL, Václav, Vladimír SOUČEK a Drahošlav ŠONSKÝ. *Architektonické úpravy veřejných prostranství*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983.

⁷ OLŠAN, Jan; ŠNEJD, Daniel. Pasport – nástroj péče o památky zahradního umění. *Zprávy památkové péče*. 2014, roč. 74, č. 3, s. 238–246.

- Pasport představuje základní informační vrstvu, která musí být plně využitelná pro všechny následující fáze projekční přípravy. Musí být tedy zpracován způsobem, který umožňuje jeho další účelné využití – tedy v digitální podobě. V současné době jsou pasporty zásadně zpracovávány jako logická a nenahraditelná informační vrstva CAD systému nebo lépe geografických informačních systémů (GIS), pokud jimi projekce disponuje.
- Pasport je složen ze tří částí. Část výkresová zachycuje prostorovou lokalizaci skladebných prvků ve vztahu k vymezeným hranicím (pozemkové parcely, hranice objektu či jeho částí). Část datová obsahuje všechny potřebné kvantitativní údaje o lokalizovaných prvcích a atributy prostorových jednotek (pozemkových parcel, vymezených částí objektu atd.). Třetí, textová část obsahuje popis použité metodiky, definici prvků a interpretaci zjištěných skutečností.
- Pasport je základním evidenčním nástrojem majetkových vztahů ke konkrétním pozemkovým parcelám, který plně využívá data katastru nemovitostí.
- V rámci terénního šetření je prováděna klasifikace skladebných prvků objektu nad polohopisným zaměřením. V principu se jedná o jejich identifikaci se zákresem podle podrobnosti datového modelu. Součástí terénní práce je také úprava hranic polohopisu (klasifikace je podrobnější než zaměření – např. v zaměření je obvodová linie skupiny keřů, která se ve skutečnosti sestává z několika typů skupin keřů, jejichž hranice je třeba stanovit v rámci pasportizace).
- Klasifikace vegetačních prvků. Pro klasifikaci zastoupených vegetačních prvků v objektu je možno zvolit různá kritéria. Pro účely památkové péče lze doporučit detailní přístup v klasifikaci vegetačních prvků. Takový přístup vychází z rozdělení primárních vegetačních prvků podle jejich vybraných vlastností, které určují mnohé další postupy při obnově či následné péči (např. zápoj, zastoupení typů dřevin ve složených vegetačních prvcích /listnaté, jehličnaté/, sklony terénu apod.). Vegetační prvek (VP) je základní prostorotvorná složka díla zahradní či krajinářské architektury. Vegetační prvek je určen fyziognomií (vzhledem), prostorovým uspořádáním rostlin a způsobem pěstování. Takto odvozené vegetační prvky lze označit jako primární či základní VP (platí tedy pro ně plně uvedená definice). Sekundární vegetační prvek je vždy odvozen od složitější prostorové struktury, než je sám (např. strom ve stromořadí). Pro řešení konkrétních návrhů/opatření, např. v rámci projektu obnovy, je nutná klasifikace na úrovni primárních i sekundárních VP, které reprezentují: jednoduché VP – tvořené pouze jedním jedincem; složené VP – soubor několika jedinců stejné životní formy (stromy a keře, pereny, letničky) – jedinci tvořící složený VP jsou označovány jako sekundární (odvozené) VP; kombinované VP – soubor několika různých VP (např. porost stromů s podrostem keřů, trvalkami).
- Pasport obsahuje strukturovanou databázi evidenčních a popisných dat jednotlivých prvků, identifikovaných ve zkoumané historické zahradě (parku) – v podstatě se jedná o detailní pasport jednotlivých prvků, s popisnými údaji strukturovanými do pasportizační karty prvku.
- Analýza a interpretace získaných dat. Analýza vegetačních prvků se provádí v datové a grafické struktuře, pro kterou není stanoven žádný oborový standard, a jedná se tedy vždy o autorský přístup zpracovatele. Většina datových modelů

je sestavena tak, že podkladová data z průzkumů a rozborů modelových objektů jsou soustředována v databázích, graficky orientovaných na vektorové digitální objekty mapy. Veškeré bilance strukturálních prvků zjištěných v objektu se dále generují z takto založené grafiky.

K vegetačním a technickým prvkům jsou databázově připojeny informace určující druh prvku, jeho velikost, příslušnost k pozemkové parcele, katastrálnímu území a objektu (zahradě) jako celku či vymezených částí. Za standardní se považuje výsledné mapové dílo v měřítku 1 : 500 (1 : 1000) obsahující polohopis vegetačních a technických prvků, budov a relevantní hranice (pozemkové parcely, části objektu).

2) ARCHIVNÍ PRŮZKUM OBJEKTŮ

Pracovní postup:

Interpretaci zahradně-architektonických děl je možné v první řadě realizovat prostřednictvím archivního průzkumu analýzou historických pramenů, vztahujících se k předmětu zájmu. S ohledem na zkoumaný předmět zájmu zahrnuje ovšem metodický proces zaměřený na získání dobových pramenů několik kroků, které předcházejí vlastní interpretaci.⁸ Úspěšná realizace těchto kroků výrazně ovlivňuje vlastní proces interpretace archivních pramenů. Vlastní interpretaci historických pramenů předchází:

Identifikace a lokalizace archivních pramenů k vybraným objektům:

V českém archivnictví neexistuje příručka speciálně zaměřená na vyhledávání pramenů, týkajících se historických zahrad. V pořádání archivních fondů se dodržuje, až na malé výjimky, provenienční princip. To znamená, že fondy a jejich písemnosti jsou v archivech ukládány podle místa jejich vzniku.⁹ Proto je možné konkrétní archiválie k prvorepublikové zahradně-architektonické tvorbě nalézt v různých státních archivech a v archivech rozličných institucí (např. výzkumných pracovišť, vysokých škol, oborových společností, sdružení či spolků apod.) a také v archivech spravovaných fyzickými osobami.

Identifikaci podléhají archivní prameny různorodé povahy. Zásadním archivním pramenem je zahradní plánová dokumentace příslušného objektu a s ní související textové materiály. Dále dobové fotografie (amatérské a profesionální), historické letecké měřické snímky, dobové literární zdroje (knihy, časopisy, odborná a populární periodika – česká i zahraniční), v případě sortimentů rostlin také dobové ceníky a katalogy. Informace o historii konkrétní zahrady je možné v některých případech doplnit o dobový kamerový záznam či o svědectví přímých pamětníků. Kromě zjišťování forem historických archivních pramenů, využitelných k průzkumům zahrad,

⁸ Procesu interpretace pramenů k zahradně-architektonickým dílům je podrobně věnována pozornost v ZÁMEČNÍK, Roman a Pavel ŠIMEK. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky. Metodika předložená k certifikaci vytvořená v rámci projektu Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození během 1. Československé republiky* (kód projektu DF13P01OVV003). Lednice: Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, 2016.

⁹ WAAGE, Vladimír. Historické prameny k zahradní architektuře a perspektivy jejich zpřístupnění. In: PAVLAČKA, Roman, ed. *Trendy a tradice 2009: odborná konference... při příležitosti oslav 90. výročí založení Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně: sborník abstrakt: [Lednice 10.–11. září 2009]*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009, 16 s. ISBN 978-80-7375-322-1.

je identifikaci nutné provádět také ve vztahu k autorovi zahrady (zahradnímu architektu) a objednateli (stavebníkovi zahrady).

Samotný proces lokalizace archivních pramenů k zahradně-architektonickým dílům je velmi časově náročný, proto je nutné již v úvodu výzkumné činnosti počítat s touto skutečností.

Úspěšnou lokalizaci archivních pramenů ovlivňuje řada okolností, např.:

- proces (kvalita) v historii provedeního pořádání archiválií a s tím související možnosti jejich zpřístupnění,
- forma archivních pramenů a jejich dostupnost a možnosti pořizování jejich kopií a odvozenin (digitalizované, fyzické – dostupné, nedostupné),
- typ archivního pramene (knihy, časopisy, plány, výkresy, fotografie) a s tím související varianty jejich uložení (knihovny, badatelný archivů),
- navázání komunikace se zainteresovanými pracovníky veřejných institucí (muzea, archivy, knihovny),
- navázání komunikace se zainteresovanými fyzickými osobami (kronikáři, historici, pamětníci),
- rozsah a povaha projekční činnosti konkrétního architekta (množství vytvořených plánů, okruh zadavatelů – fyzické osoby, státní instituce, firmy),
- teritoriální působnost architekta (architekt vázaný pouze na konkrétní region, architekt celorepublikového významu),
- invence potomků architekta (pozůstalosti předané k archivaci specializovaným archivním institucím, pozůstalosti dochované částečně, pozůstalosti znehodnocené),
- vlastní úsudek, invence a znalosti pracovníka realizujícího lokalizaci archivních pramenů (znalost života a tvorby architekta, znalost okruhu zájmů architekta, teritoriální působnost aj.),
- časový rozsah určený na lokalizaci archivních pramenů (jde o velmi časově náročný proces).

Prvním krokem k lokalizaci uložení historických zdrojů je tedy zjištění potenciálu archivních pramenů v různých fondech archivů, muzeí, knihoven aj. České archivnictví se podle kompetence dělí na Národní archiv, který uchovává archiválie vzniklé činností centrálních úřadů a institucí celostátního významu, státní oblastní archivy a dva zemské archivy, které archivují dokumenty vzniklé činností krajských úřadů a institucí krajského významu. Archiválie vzniklé činností okresních úřadů a dalších institucí okresního významu mají v kompetenci okresní archivy. Vedle této sítě stojí řada speciálních archivů zvláštního významu – Archiv Pražského hradu, Archiv Akademie věd ČR, archivy muzeí – Národního muzea v Praze, Národního zemědělského muzea, Národního technického muzea, archiv Památníku národního písemnictví a zejména celá síť regionálních městských muzeí, které mohou mít ve svých sbírkách důležité zdroje ke konkrétním zahradně-architektonickým objektům ve svém regionu. Pro zahradní architektury je rovněž velmi důležitý Ústřední archiv zeměměřictví a katastru (<http://archivnimapy.cuzk.cz>) a dále archivy Národního památkového ústavu.

Typ archivního pramene (fotografie, zahradní plán...) determinuje jeho uložení v archivech a konkrétních institucích, např.:

- sbírky map a plánů – jsou vedeny v archivech všech úrovní, jsou převážně regionálně zaměřeny, dále jsou uloženy ve fondech úřadů, a to jako přílohy k úředním spisům, případně jsou součástí fondů konkrétních velkostatků (firemní archivy, významné rodiny, šlechtické rodiny),
- sbírky fotografií – jsou uloženy v archivech, muzeích, knihovnách, ve fotoarchivu Národního památkového ústavu (v české archivní evidenci je vedeno celkem 157 fotografických sbírek a pozůstalostí fotografů – <http://www.cesarch.cz/>),
- sbírky leteckých měřických snímků – spravuje archiv Vojenského geografického a hydrometeorologického úřadu v Dobrušce (<http://www.mapy.army.cz/vghmur-dobruska>),
- sbírky dobové literatury, odborných a popularizačních periodik, reklamních katalogů apod. – lze vyhledávat v bohatém systému knihoven České republiky, početnou sbírku digitalizací ceníků a firemních katalogů zahradnických podniků z první poloviny 20. století eviduje archiv Ústavu biotechniky zeleně Zahradnické fakulty MENDELU v Lednici.

Mimo státní instituce je možné zjišťovat potenciál archivních zdrojů např. v archivech oborových společností, spolků a sdružení aj. V případě mapování soukromých objektů je základním předpokladem pro jejich průzkum navázání spolupráce se současnými majiteli objektů. Tím se v některých případech otevírá možnost čerpat informace také ze soukromých archivů fyzických osob.

Klasifikace archivních pramenů k vybraným objektům:

Vlastní využitelnost konkrétních archiválií, tedy možnosti jejich interpretace, ovlivňuje řada okolností.

Hodnocení archivních pramenů se provádí s ohledem na:

- povahu zdrojového materiálu – textová a výkresová dokumentace, korespondence, ikonografie, fotografie a jiné,
- charakter zdrojového materiálů – digitalizované zdroje, fyzické zdroje,
- dostupnost zdrojového materiálu (místo uložení) a samotná dostupnost,
- míru jeho využitelnosti (kvalita a obsah zdrojového originálu) pro cílového badatele.

Interpretace archivních pramenů k vybraným objektům

Vlastní interpretace zahradně-architektonických děl je prováděna prostřednictvím podrobné analýzy skladebných prvků kompozice a sortimentu rostlin. Interpretaci podléhají všechny skladební prvky kompozice. Při analýze skladebných prvků kompozice se vychází z členění na prvky technické, výtvarné, vegetační a ostatní.¹⁰

Databáze a evidence archivních pramenů

Výkresy historické plánové dokumentace jsou digitalizovány¹¹ a uchovávány nejčastěji ve formátu JPG, v originálním či zmenšeném rozměru, v rozlišení 300 DPI.¹² Lokalizovanou a identifikovanou plánovou dokumentaci, případně jiné archivní prameny, je žádoucí pojmenovávat originálním alfanumerickým kódem, který je vyplňován i do razítka plánu před jeho digitalizací. Příklad: 624_V_Z_266.jpg, kde první číslo udává pořadové číslo plánu ve sbírce, V je označení fondu – zahradní plány, Z označení typu plánu – zahradní a poslední číslo je označení objektu.¹³ Název souboru se nemění, zůstává uveden jako atribut Název souboru. Historické prameny jsou ukládány a zálohovány na úložištích konkrétního vědeckého pracoviště, a dále na záložních externích pevných discích dostatečné kapacity.

Parametr	Popis parametru
P. č.	Pořadové číslo, průběžné číslování každého jednotlivého výkresu plánové dokumentace.
Zdroj	Zdroj získání podkladu.
Dílčí č.	Průběžné číslování dle jednotlivého zdroje získání podkladu.
Název souboru	Úplný název souboru (včetně přípony), pod kterým je výkres uložen. Představuje alfanumerický kód číslování plánů, pod kterým je příslušná plánová dokumentace evidována u poskytovatele (např. v archivu NZM Praha, archivu Zahradnické fakulty MENDELU v Lednici, u jiného zdroje...).
URL	Pomocný parametr, sloužící jako relativní hypertextový odkaz, jímž lze výkres plánové dokumentace přímo otevřít ve výchozím prohlížeči obrázků. Odpadá tak nutnost jeho vyhledávání v adresářové struktuře.
Název objektu	Doslovný přepis názvu objektu z plánové dokumentace.
ID objektu	Číslo přidělené jednotlivému objektu (zahradě, hřbitovu, veřejnému parku atd.). Neshoduje se s pořadovým číslem, protože k jednomu objektu (konkrétní ID) může být několik výkresů plánové dokumentace.

¹⁰ Blíže viz ZÁMEČNÍK, Roman a Pavel ŠIMEK. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky*. Metodika předložená k certifikaci vytvořená v rámci projektu *Zahradně-architektonická tvorba v kontextu realizace cílů národního obrození během 1. Československé republiky* (kód projektu DF13P01OVV003). Lednice: Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, 2016.

¹¹ FENCL, Petr. *Metodika pro zpracování plánové dokumentace*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015.

¹² Dots per inch (DPI) je údaj určující, kolik obrazových bodů (pixelů) se vejde do délky jednoho palce. Jeden palec, anglicky inch, je 2,54 cm. Někdy se také užívá zkratky PPI čili pixels per inch, pixely na palec.

¹³ FENCL, Petr. *Metodika pro zpracování plánové dokumentace*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015.

Místo	Místo objektu uvedené na plánu.
Autor	Autor dle uvedení na plánu.
Rok vydání	Datum vytvoření plánové dokumentace dle plánu.
Popis	Uvedeny informace definující prostor, který je zachycen na plánu (např. zahrada, park, náměstí, okolí školy, okolí pomníku aj.).

Struktura katalogu plánové dokumentace.

Katalog plánové (archivní) dokumentace

Pro evidenci výkresů (plánů) historické plánové dokumentace se používá prostředí aplikace Microsoft Excel a v něm zpracovaná tabulka, označovaná jako katalog plánové dokumentace. Ten sestává z listů Katalog (hlavní datová báze pro jednotlivé výkresy), Prvky (pomocný list, který slouží pro vytváření prvků/výřezů z výkresů plánové dokumentace a následně k naplnění katalogu prvků), Matrika (seznam identifikátorů objektů s uvedením místa/lokality a názvu objektu), Pokyny (pomocný list s pokyny pro vytváření prvků/výřezů z výkresů plánové dokumentace), Číslování verzí (pomocný list pro evidenci verzí katalogu, obsahuje číslo verze, datum vytvoření dané verze a popsané změny od poslední verze). Strukturu katalogu plánové dokumentace znázorňuje tab. 1, ukázkou záznamu pak tab. 2. Je-li hodnota některého parametru uvedena v hranatých závorkách, pak údaj není na plánu přímo uveden, ale lze jej odvodit či dohledat z jiného plánu k témuž objektu či z jiného zdroje.

Součástí struktury katalogu jsou dále pomocné parametry, například Čárový kód (u plánů evidovaných v souborném katalogu Ústřední knihovny Mendelovy univerzity v Brně), Komentář (pro možnost uvedení případného komentáře k plánu) a další pomocné parametry potřebné při vytváření výřezů a plnění katalogu prvků. Parametry (sloupce) lze v případě potřeby přidávat a rozšiřovat tak strukturu dle aktuálních požadavků.

Při přiřazování nového ID v matrice objektů na listu Matrika je nutno nejprve ověřit, není-li již objekt v matrice založen. Pokud ano, pak se nově přidanému záznamu v katalogu přiřadí existující ID. V opačném případě se vytvoří nové ID, název a místo objektu (je-li uvedeno) se převezme z aktuálně přidávaného výkresu. Kontrola existence ID je časově zdoluhavým procesem, neboť s nárůstem počtu evidovaných ID roste i časová zátěž na kontrolu existence ID (urychlit lze například vyfiltrováním místa v katalogu či pomocí kontingenční tabulky). V případě, že je v průběhu práce na plánové dokumentaci zjištěno chybné přiřazení ID objektu k výkresu, je toto na všech úrovních opraveno a v matrice je o tomto učiněn záznam (např. ID 213 zrušeno – sjednoceno s ID 238).

Parametr	Popis parametru
P. č.	Pořadové číslo, průběžné číslování každého jednotlivého výkresu plánové dokumentace.
Zdroj	Zdroj získání podkladu.
Dílčí č.	Průběžné číslování dle jednotlivého zdroje získání podkladu.
Název souboru	Úplný název souboru (včetně přípony), pod kterým je výkres uložen. Představuje alfanumerický kód číslování plánů, pod kterým je příslušná plánová dokumentace evidována u poskytovatele

	(např. v archivu NZM Praha, archivu Zahradnické fakulty MENDELU v Lednici, u jiného zdroje...).
URL	Pomocný parametr, sloužící jako relativní hypertextový odkaz, jímž lze výkres plánové dokumentace přímo otevřít ve výchozím prohlížeči obrázků. Odpadá tak nutnost jeho vyhledávání v adresářové struktuře.
Název objektu	Doslovný přepis názvu objektu z plánové dokumentace.
ID objektu	Číslo přidělené jednotlivému objektu (zahradě, hřbitovu, veřejnému parku atd.). Neshoduje se s pořadovým číslem, protože k jednomu objektu (konkrétní ID) může být několik výkresů plánové dokumentace.
Místo	Místo objektu uvedené na plánu.
Autor	Autor dle uvedení na plánu.
Rok vydání	Datum vytvoření plánové dokumentace dle plánu.
Popis	Uvedeny informace definující prostor, který je zachycen na plánu (např. zahrada, park, náměstí, okolí školy, okolí pomníku aj.).

Struktura katalogu plánové (archivní) dokumentace.

Typy dokumentů a syntaxe pojmenování dokumentů

Typem dokumentu, jehož záznam je nutný pořídit do katalogu plánové dokumentace, může být:

Zkratka	Popis typu dokumentu
fs	fotografie současná
fh	fotografie historická
pp	skladební prvky z výkresů plánové dokumentace („výřezy“)
txt	text (výpisky z periodik...)
map	mapa (ortofotomapa, katastrální mapa, kartografická díla...)
obr	obrázek (kresba, dobová pohlednice)
ust	ústní sdělení (včetně e-mailové komunikace)
pd	projektová dokumentace (inventarizace, stavebně-historický průzkum, dokumentace objektu, model...)
ost	ostatní

Varianty dokumentů a jejich označování v katalogu plánové (archivní) dokumentace.

Dokumenty se pojmenovávají dle syntaxe A-B-C-D.jpg, kde A = ID objektu, B = typ dokumentu (pro „výřezy“ použito *pp* jako prvek plánové dokumentace), C = autor (zpracovatel) dokumentu (první tři písmena příjmení psána malými písmeny a bez diakritiky), D = pořadové číslo typu dokumentu (1, 2, 3...). U dokumentu typu *pp* (tj. prvky z plánové dokumentace – výřezy) se ještě na konec názvu souboru za pomlčku přidává pořadové číslo, abychom byli schopni dohledat, z jakého výkresu je výřez vytvořen (k jednomu ID objektu může existovat několik výkresů). V případě potřeby zpracovatel po odsouhlasení založí individuální typ dokumentu.

3) IDENTIFIKACE KULTURNĚ-HISTORICKÝCH (PAMÁTKOVÝCH) HODNOT OBJEKTŮ:

Podrobný popis metod, jak byly informace o kulturně-historických hodnotách navržených objektů získány a interpretovány, je uveden v:

- N_{met}: OLŠAN, J., KŘESADLOVÁ, L., EHRLICH, M. *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 72 s. Certifikační MK ČR č. 122.

Podrobný popis metod, jak byla prostorová analýza navržených objektů vytvořena a interpretována, je uveden v:

- N_{met}: EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., OLŠAN, J. *Metodika prostorové analýzy památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 56 s. Certifikační MK ČR č. 123.

SEZNAM POUŽITÉ A SOUVISEJÍCÍ LITERATURY

- FENCL, P. *Metodika pro zpracování plánové dokumentace*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015.
- EHRLICH, M., KŘESADLOVÁ, L., PAVLÁTOVÁ, M., OLŠAN, J. *Metodika prostorové analýzy památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 56 s. Certifikační MK ČR č. 123.
- OLŠAN, J., ŠNEJD, D., PRINC, M., KŘESADLOVÁ, L., EHRLICH, M., PAVLÁTOVÁ, M. *Metodika pasportizace památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2016, 47 s. Certifikační MK ČR č. 120.
- OLŠAN, J., KŘESADLOVÁ, L., EHRLICH, M. *Metodika identifikace hodnot památek zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2015, 72 s. Certifikační MK ČR č. 122.
- OLŠAN, J., ŠNEJD, D. Pasport – nástroj péče o památky zahradního umění. *Zprávy památkové péče*. 2014, roč. 74, č. 3, s. 238–246.
- ŠIMEK, P. Východiska pro posuzování úrovně údržby zeleně v systémech zeleně sídel. *Acta horticulturae et regionecturae*. 2010a, vol. 13, iss. Mimoriadne - Special, s. 42–46.
- ŠTENEC, V., SOUČEK, V., ŠONSKÝ, D. *Architektonické úpravy veřejných prostranství*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1983.
- ZÁMEČNÍK, R., VAIDA, P., KUŤKOVÁ, T. *Metodika k zajištění a ochraně dalších zahradně-architektonických děl, která nezachytí záběr projektu*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-490-2.

- ZÁMEČNÍK, R., ŠIMEK, P. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky*. Lednice: Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, 2016.
- ZÁMEČNÍK, R., ŠIMEK, P. Krajinářská architektura období socialismu – osobnosti a jejich díla. In: *Architektura v perspektivě 11*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská Technická univerzita v Ostravě, Fakulta stavební, Katedra architektury, 2019, s. 118–129. ISBN 978-80-248-4331-5.
- ZÁMEČNÍK, R., ŠIMEK, P. Dosud nevytěžený potenciál zahradně-architektonických děl z období totalitních režimů. In: *Sborník příspěvků z konference, Zahradně-architektonická tvorba 20. století v Československu I*. 1. vyd. Praha: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i, 2019, s. 142–151. ISBN 978-80-85881-44-8.
- ZÁMEČNÍK, R., ŠIMEK, P. Význam zahradně-architektonických úprav socialistických měst = Zur Bedeutung der Gartenarchitektonischen Gestaltung sozialistischer Städte. In: *Panelová sídliště: revitalizace vs. ochrana hodnot = Plattenbausiedlungen: Revitalisierung vs. Bewahrung der Werte*. 1. vyd. Brno: Národní památkový ústav, 2019, s. 58–75. ISBN 978-80-7480-134-1.
- ZÁMEČNÍK, R., ŠIMEK, P. Zahradně-architektonická tvorba v období totalitního režimu v 2. polovině 20. století na území České republiky. In: *Architektura v perspektivě 2018: Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2018, s. 83–86. ISBN 978-80-248-4236-3.
- ZÁMEČNÍK, R. *Sborník příspěvků z konference, Zahradně-architektonická tvorba 20. století v Československu I*. Praha: Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i, 2019. ISBN 978-80-85881-44-8.
- WAAGE, V. Historické prameny k zahradní architektuře a perspektivy jejich zpřístupnění. In: PAVLAČKA, R. (ed). *Trendy a tradice 2009: odborná konference ... při příležitosti oslav 90. výročí založení Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně: sborník abstrakt: [Lednice 10.–11. září 2009]*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009, 16 s. ISBN 978-80-7375-322-1.

D. ODKAZ NA PŘÍSLUŠNOU VÝZKUMNOU AKTIVITU, NA JEJÍMŽ ZÁKLADĚ VÝSLEDEK DRUHU SPECIALIZOVANÁ MAPA S ODBORNÝM OBSAHEM VZNIKL

Specializovaná mapa s odborným obsahem „Mapa objektů navržených k památkové ochraně“ vznikla jako jeden z výstupů výzkumného projektu „Zahradně-architektonická tvorba v období totalitních režimů v letech 1939–1989 na území České republiky“ (DG18P02OVV044), který je financován prostřednictvím Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity na léta 2016 až 2022 (NAKI II) Ministerstva kultury.